

ΕΥΒΟΪΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΧΡΟΝΟ Γ.
ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 28

ΙΔΡΥΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΑΝΤΡΕΑΣ ΖΩΝΤΟΣ

ΧΑΛΚΙΔΑ
ΙΟΥΛΙΟΣ 1944

Ο ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΧΑΟΣ

ΤΟΥ Κ. ΦΟΙΒΟΥ ΔΕΛΦΗ

Αὐτὸς ὁ χαρακτηρισμὸς στέκει καλύτερα στὴν ποίηση τοῦ ποιητῆ ποῦ θὰ κρίνουμε. Γιατί ἂν λέγαμε ὁ Σικελιανὸς κι' ἡ ἐποχὴ του ἢ ἡ σχολή του, θὰ στέκαμε ἔξω ἀπὸ τὴν ἀλήθεια καὶ θὰ λέγαμε ψέματα. Γιατί ὁ ἄνθρωπος δὲν ἄφησε καμμιά ἐποχὴ μὲ τὸ ἔργο του καὶ δὲν ἔκανε καμμιά σχολή. Ὁ Παλαμᾶς μάλιστα. Μὰ κι' αὐτὸς θὰ κριθεῖ, πιστεύω ἀπόλυτα, μιά μέρα, κάτω ἀπ' τὸ φῶς μίᾶς νέας ἔρευνας, ποῦ τώρα δὲν μπορεῖ νὰ γίνει σωστὴ καὶ δίκαιη, μὰ μόνο μὲ τὸ διάβα τοῦ καιροῦ.

Δὲ λέω πῶς ὁ Παλαμᾶς δὲν εἶναι μεγάλος ποιητής. Ἄλλᾳ δὲν εἶναι τόσο μεγάλος, ὅσο μᾶς τότε παράστησαν, καὶ μερικοὶ μάλιστα ἀνώτερο κι' ἀπὸ τὸ Σολωμό! Δικαίωμά τους. Καὶ δικαίωμα τῆς κριτικῆς ν' ἀναθεωρήσει τὶς ἀπόψεις τους καὶ νὰ κάνει διαφορευτικὴ ἀξιολόγηση καὶ κατάταξη.

Δὲν ἀμφισβητεῖ κανεὶς τὴν ἀξία ἐνὸς Παλαμᾶ, μὰ δυστυχῶς σήμερὰ δὲ συγκινεῖ τὴν ἐποχὴ μας, δὲ μιλεῖ στὴν ψυχὴ μας, εἶναι σὰ μιά παράταιρη φωνὴ στὴ χαλεωμένη ἀνθρώπινη ποίηση τοῦ καιροῦ μας. Ὁ Παλαμᾶς ὑπῆρξε πράγματι ἕνας σταθμὸς. Εἶναι ὁ ὄρωγος κι' ὁ σπορέας τῆς νεοελληνικῆς χέρσας πνευματικῆς γῆς. Ἄλλᾳ ἀπ' τὸ σημεῖο αὐτὸ ὡς τὸ σημεῖο νὰ εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποιητῆς τῶν αἰῶνων ὑπάρχει μεγάλη ἀπόσταση.

Πέθανε ὁ Παλαμᾶς καὶ κανένας δὲ μίλησε γιὰ τὰ λάθη του. Γιὰ τὰ ἐλαττώματά του τὰ ποιητικά, τὰ παραστρατήματά του. Ὅλοι ἀραδιάσανε ἔπαινο. Τοῦ κάψανε βουνὸ τὸ λιβάνι. Οὔτε ἕνας ἀρνητῆς αὐτῆ τῆ φορά, ἕνας Ἀποστολάκης! Ἐνας ἀληθινὸς ἄνθρωπος.

Ὁ Παλαμᾶς ἔχει τὰ ἐλαττώματά του. Δὲν εἶναι ὄλος ἀπὸ χρυσάφι ποῦ νόμισαν μερικοὶ. Κανεὶς δὲν εἶδε τὴν κοπριά καὶ τὴ λάσπη τοῦ ἔργου, τὴ σαβούρα, κάπου-κάπου τὴ στιχοπλοκὴ, ἄλλοῦ τὸν ἀφόρητο (σήμερὰ σ' αὐτιά μας ρητορισμὸ) σ τ ὁ μ φ ο, τὶς μονότονες καὶ κουραστικὲς ἐπανάληψεις, τὶς οὐρανοκατέβητες μοῦσες καὶ τόσα ἄλλα ψευδῆ τεχνικά καὶ μορφικά. Ὁ ἀνίπτοδας τοῦ Παλαμᾶ εἶναι ὁ Καβάφης ποῦ ὑποβάλλει μὲ τ' ἀπλά, λιτὰ ἐκφραστικὰ μέσα: δίνοντας ἕνα βαθύτερο προσωπικὸ τόνο στὴν ποίησή του. Οἱ στίχοι τοῦ Καβάφη ἔχουν μιά ἀληθινὴ ἐσωτερικότητα, δραματικὴ μορφή. Εἶναι πιὸ ἀληθινοὶ καὶ γνήσιοι, πιὸ ζεστοί, ἀνθρώπινοι, κι' ἄς εἶναι τόσο ἰδιόρρυθμοι κι' ἀλλόκοτοι.

Ὁ Σικελιανὸς δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ μὲ κανένα ἀπὸ αὐτούς. Ἄν κι' ὄλοι αὐτοί, μὴδὲ τοῦ Παλαμᾶ ἐξαιρουμένου, εἶναι κατὰ τὴ γνώμη μας οἱ ποιητῆς τῆς παρακμῆς. Ἡ ποίησή μας ἀπ' ἔδῳ καὶ μπρὸς διαγράφει καινούρια τροχιά, κλείνει τὸν κύκλο τῆς ἢ πολιά καὶ γερασμένη. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ποιητῆς θεωροῦνται γιὰ τὴν ἐποχὴ μας ξεπερασμένοι. Δὲν μποροῦν νὰ μᾶς συγκινήσουν. Ἐκφράζουν τὴν ἐποχὴ τους. Ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ἄλλο πράμα. Δὲν μποροῦν νὰ τὴ νοιώσουν, ἂν καὶ πέρασαν δίπλα τῆς. Δὲν εἶδαν τὶς ἀνησυχίες καὶ τὶς δημιουργικὲς τῆς ἀναταραχές. Οἱ δρόμοι τους εἴτανε εὐκολοί. Δὲ γνώρισαν τὰ τραχιά μονοπάτια τῆς δικῆς μας ζωῆς. Τὰ ματωμένα στήθια, τὰ λυγισμένα ἀπ' τὸ μᾶκρος τῆς ὀδοιπορίας γόνατα. Δὲ βούτυξαν τὴν πένησα στὸ αἶμα, τὸ ζωντανό. Ὁ ἀγώνας δὲν τοὺς πύρωσε καὶ δὲν τοὺς φλόγισε τὰ στήθια. Ἐνοιωσαν τὴ ζωὴ σὰν ἕνα ἀπλό τραγούδι, ἕνα μῦρο, ἕνα λουλούδι.

Δὲν ἄκουσαν τοὺς βόγγους τῆς παραδαρμένης ψυχῆς τῆς πονεμένης ἀνθρωπότητας σὲ μιά τιτάνια πάλη ἐνάντια σ' ὄλα τὰ ἀντίμαχα στοιχεῖα, μὲ τοὺς βρυκόλακες τοῦ σκοταδιοῦ καὶ τοῦ θανάτου. Δὲν τοὺς ἐμπηξε ἢ ἀγωνία τῆς ἐποχῆς τὰ κοφτερά σὰ νυστέρια νύχια τοῦ ὄρνιου στὰ στήθια. Δὲν ἄπλωσε ἀπάνω τους τὴ μαύρη τῆς σκιά. Πέρασαν ὅλη τὴ ζωὴ τους μὲ τὶς μικροφροντίδες τοῦ σπιτιοῦ, μέσα σὲ μιά μακάρια γαλήνη.

Ἐκεῖ ποῦ ξύπνησαν οἱ κυκλῶνες κι' οἱ σίφουνες ἄρπαξαν τὴν ψυχὴ καὶ τὴ στροβίλισαν στὸ χάος τῆς ἀπόγνωσης καὶ τῆς ὀδύνης, τοῦ γλυκοῦ μαρτυρίου, εἶναι ἡ τραγικὴ κι' ἠρωϊκὴ ἐποχὴ μας. Καὶ μακάριος ποῦ θὰ τὴν τραγουδήσει. Μακάριος ποῦ θὰ κάνει ψαλμοὺς τὴν τραγικὴ του ὀδύνη, ποῦ θ' ἀψηφίσει τὸν κίντυνο καὶ τὸ φόβο, ποῦ θὰ μοιάσει καὶ θὰ γίνῃ παιδί τοῦ αἰῶνος του. Ὅλοι οἱ παλιοί, ἄς τοὺς ποῦμε, πάσχισαν νὰ μᾶς τραγουδήσουν μὲ νέα τάχα σύμβολα καὶ νὰ μᾶς κάνουν νὰ πιστέψουμε στὸ μῦθο τῆς νέας τους θρησκείας. Δείχνοντας τὴν ξερότητα καὶ τὴ γυμνότητα τῆς ψυχῆς τους. Ἄς πάρουμε πορὰδειγμα τὸ Σικελιανὸ μὲ τὸν ὀρφισμό του καὶ τὸ μιστικισμό του. Ἀπάνω στὰ ξερά τους ραβδιά δὲ φύτρωσαν τὰ βλαστάρια τῆς νέας τῶν πίστεως. Μὰ πᾶ εἴτανε τὰ νέα του σύμβολα; Οἱ παλιοὶ θεοί; Τὰ γερασμένα ἰδανικά τοῦ παλιοῦ κόσμου. Ἡ ἐποχὴ μας δὲν πρόκειται: (συνέχεια στὴν 8η σελίδα)

ΤΑΞΕΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

21 ΜΑΪΟΥ 1864

ΑΝΤΡΕΑ ΖΩΝΤΟΥ

Γ.) 'Εδώ πού ο Κάιζερ είχε κάνει τις άνασκαφές δίπλα από τους 'Αγίους Θεοδώρους κατά τό 1911.

'Αφίνουμε τις άνασκαφές και πηγαίνουμε για τό Μουσείο, πού ιδρύθηκε τό 1908 και μετεφέρθηκαν σ' αυτό τά έργα πού φυλαγόντουσαν έως τότε στό Α'. Γυμνάσιο. 'Αριστερά της εισόδου του Μουσείου βρίσκεται τό μενάλο μνημείο του Μονοκράτους. Χτισμένο από τό 600 π. χ. Στόν δεξιό θάλαμο βρίσκονται τ' αξιολογότερα έργα ή άγαλματένια θεά Μέδουσα ως γοργόνα κι' ένα τεράστιο λιοντάρι με τόν φτερωτό Πήγασσο. Στόν άριστερό θάλαμο βλέπουμε διάφορα τεμμάχια καταστραμμένων έργων, μικροαγαλματάκια και καμιά δεκαπενταριά θαυμάσια ψηφιδωτά βυζαντινά έργα, πού ο Πελεκάσης και ο Κόντογλου, αν τάβλεπαν, θά σκάζανε από τη ζήλεια τους.

Φεύγοντας από τό Μουσείο περνάμε από την περίφημη του Φλασκοδήμα Βίλλα. 'Εκεί άλλοτε κατά την ώρα του φαγητού, τ' αρχοντικού, ερίχνετο και από μία κανονιά... για όρεκτικό και για να ξέρουν οι φτωχοί πως ο αφέντης Φλασκοδήμας τρώει. 'Ας σημειωθή, για την ιστορία, πως τώρα πειά ο Φλασκοδήμας δεν ζει, πως η περιεργη βίλλα δεν περιήλθεν εις τους κληρονόμους του, και πως τό κανόνι έπαψε να βροντάει.

Περνούμε τό 'Εργοστάσιο του Δεσούλα και κατεβαίνουμε τόν ανεμόμυλο περνώντας από τό χαρούμενο έκκλησάκι των 'Αγ. Σωσιπάρτου και 'Ιάσωνος, πού κατά την παράδοσι οι ίδιοι μάρτυρες της Χριστιανικής Θρησκείας τό έχτισαν εκεί. Πέρνουμε πάλι τό δρόμο της Γαρίτσας και πάμε για τά παλιά ανάκτορα. 'Εκεί στεγάζονται τό Α'. Γυμνάσιο, ή 'Εμπορική Σχολή, ή 'Ιατρική Σχολή και τό άμυθητου αξίας 'Ιαπωνικό Μουσείο, πού με αφάνταστους κόπους κι' έξοδα αλογάριαστα, ίδρυσε ο μεγάλος 'Ελληνας πατριδολάτρης Γρηγόριος Μάνος, του οποίου τό άγαλμα πρέπει γρήγορα να στολίση την είσοδο του άνυπολογίστου αξίας πρωτότυπου αυτού Μουσείου. 'Ο Γρ. Μάνος, όπως είναι γνωστό, γυρίζοντας έδον τόν κόσμο και ξεθεύοντας από την περιουσίαν του, αγόραζε Κινέζικα και 'Ιαπωνικά άριστουργήματα—κομψοτεχνήματα με τά όποια ίδρυσε τό Μουσείο του, ή καλλίτερα ένα καινούργιο Ναό της Τέχνης, πού τόν προσφέρει στην 'Ελλάδα μας, με άγιο ενθουσιασμό κι' αφάνταστη σπονδή Το Μουσείο στεγάζεται προσωρινά σε τέσσαρες θαλάμους και σε ένα διάδρομο. Οι δύο πρώτοι θαλάμοι περιέχουνε διάφορα κινέζικα άριστουργήματα με θαυμαστά ταμπλώ, με τόν Βούδα πάντα στη μέση. Πολλά βάζα, πολύτιμες πέτρες και ρίζες από μαργαριτάρια. 'Ο τρίτος και τέταρτος θάλαμος έχουνε εΐδη 'Ιαπωνικά. Πίτες σε διάφορα «πλάτη και μήκη» ποτήρια, άκόντια πολεμικά, κι' ότι άλλο κομψοτέχνημα μπορεί να φαντασθή ο νους τ' ανθρώπου. Μπαίνοντας κανεις μέσα στους άτέλειωτους θαλασσορούς αυτούς, τά χάνει και δεν ξέρει τί πρώτα

και τί ύστερα να περιεργασθή και να θαυμάση Σημειώνουμε ακόμα πως ο Μάνος κρατεί άλλα 72 κλωβία θαυμασιών αντικειμένων κλειστά—δεν έχει ο άνθρωπος πού να τά τοποθετήσει κι' ότι γενικά όλα τ' αντικείμενα του νέου ειδικού αυτού Μουσείου φθάνουν τις 8,000 κομμάτια.

Θαμπομένοι και γεμάτοι ικανοποίησι και χαρά από τους θαλασσορούς π' άντίκρυσαν τά μάτια μας, μέσα στο 'Ιαπωνικό Μουσείο, καταβαίνουμε για τό 'Εθνικό 'Ορφανοτροφείο, πού τώρα στεγάζεται ένα έξατάξιο δημοτικό σχολείο, με 360 μαθητές.

Μπαίνουμε και στο νέο φρούριο, πού βρίσκεται εγκατεστημένη ή άστυνομία Πόλεων κι' απ' εκεί διασχίζουμε πάλι την πόλι για να περάσουμε από την άλλοτε 'Ιόνιο Βουλή και την 'Ιταλική Σχολή και για να βγούμε, πρωί ακόμα, στα δικαστήρια, πού στεγάζονται σ' ένα πολύ ωραίο μέγαρο και πού στο προαύλιό του τριγυρίζουν σμήνη χωρικών, πού περιμένουν την έναρξι των συνεδριάσεων να μπουν, για την έκδίκασι των διαφόρων υποθέσεων των.

Κατεβαίνουμε στη Κάτω Πλατεία και μπαίνουμε στο παλιό φρούριο, όπου στρατώνεται τό 10ο πεζικό σύνταγμα. 'Εκεί μέσα χωρις να θέλει κανεις, βρίσκεται σε μια άτμόσφαιρα καθαρά στρατιωτική—φρουριακή—θα λέγαμε. Μέσα στο Βενετσιάνικο αυτό φρούριο βρίσκονται πολλά και καλά στρατιωτικά οικήματα, στα όποια στεγάζονται κι' άλλα στρατιωτικά κάταστήματα: 'Η «Προπαρασκευαστική Σχολή 'Υπαξικών» «Τό Στρατιωτικό Νοσοκομείο.» Τό, μη μόνιμον «Φρουραρχείο» τό Στρατολογικόν Γραφείο» και πολλές οικογένειες αξιωματικών σε ιδιαίτερα ωραία καταλύματα. Την ώρα πού ο ήλιος αρχίζει να τσουρουφλίζει εμεις βρισκόμαστε στη πειό ψηλή κορφή του φρουρίου, εκεί πού βρίσκεται ο περιστροφικός φάρος με τό «σενιάλε» των βαποριών άπολαμβάνοντες την γύρω πλούσια θέα.

Πρός τό 'Αχιλλείο

'Επειτα από μια μικρή προετοιμασία μια βάρκα δλάρματη μας περιμένει κάτω στην «Κόντρα—Φούσα» για τ' «'Αχιλλείο».

'Ο μπότης χαΐδεύει μ' απαλά κύματα τη βάρκα μας, κι' εμεις λάμνοντες περνάμε τόν ανεμόμυλο, τό «Μον—Ρεπό» τό Κ«ανόνι» και τό «Ποντικονήσι» και φτάνουμε, τέλος, στο «πέρασμα» στη λίμνη του Χαλικιοπούλου.

'Η έλαφριά συνεφιά δροσίζει τ' ανοιξιάτικο από γιωμά και μας επιτρέπει καλλίτερα να βαδίσουμε σε στενό μονοπάτι—για να κοντινουμε την άπόστασι, πού βγαίνει στα χτήματα του Παλαιάνου και του Δούσμανη. 'Από κει πέρνουμε τό δρόμο για τό εξακουσμένο «'Αχιλλείο» πού τό φτάσιμό μας, σ' αυτό συνταιριάζεται με τη δύσι του Βασιληά της μέρας 'Ηλιου, πού ή τελευταίες του άχτίνες χρυσί-

ζουνε τό Παλάτι και καθρεφτίζουνε όλες τις γύρω του φυσικές όμορφίες.

'Ο επί του 'Ανακτόρου Κυβερνητικός έπόπτης μας υπεδέχεται ευχάριστα τίθεται στη «διάθεσι μας» και μας ρδηγάει εκεί πού άλλοτε για να μη κανεις θά έπρεπε να ναι μονάρχης ή, τό λιγώτερο, Πρωθυπουργός χώρας σημαντικής.

Τ' «'Αχιλλείο»—καθώς είναι γνωστό—χτίστηκε τό 1899 και ποιλήθηκε, από την Αυτοκρατορίσσα 'Ελισάβετ στον Κάιζερ, τό 1907. 'Ο Γερμανός Αυτοκράτορας έμενε σ' ανάκτορο αυτό 42 μέρες κάθε άνοιξι. Πρό της εισόδου μας άποκαλυφτόμεθα—άπό σεβασμό προς τ' άριστουργήματα της τέχνης πού στεγάζει—και μπαίνουμε. Στήν άριστερή φτέρυγού 'Ισογείου υπάρχει ή αυτοκρατορική τραπεζαρία, την όποια φώτιζαν 400 άφανή λαμπάκια. Δίπλα απ' αυτή τό μεγάλο καπνιστήριο. Και τά δυο αυτά διαμερίσματα είναι τώρα άδειανά από έπιπλα. Στό δεξιό διαμέρισμα εύρίσκεται ο μικροσκοπικός Ναός του Παλαιοι. Μέσα κει λειτουργούσε ο ίδιος ο Κάιζερ. 'Ανεβαίνουμε στον πρώτον όροφο, τόν έξώστη του όποιο στολίζουνε δυο μεγάλοι κένταυροι. Είσερχόμεθα στο ιδιαίτερο Γραφείο τ' Αυτοκράτορα. Γά έπιπλά του σάζονται μαζί με τ' αγαλματάκι της Ελισάβετ. Προχωρούμε και σ' άλλο γραφείο τό έπίσημο, πού τό στολίζει, μέσα σ' άλλα, μια αγαλματινη προτομή του 'Ομήρου και μια θαυμάσια σέλλα τεχνικά στημένη σε μικρό βάθρο, άντι πολυθρόνας. Πάνω σ' αυτή την σέλλα καθότανε ο Αυτοκράτορας, όταν υπέγραφε τά διάφορα διατάγματα του: Ποτέ και κανένα ύπηρεσιακό έγγραφο δεν υπέγραφε ο Κάιζερ μέσα σ' 'Ανάκτορο αυτό, εάν δεν έμπνε στο έπίσημο γραφείο του και δεν καθότανε πάνω στη σέλλα—πολυθρόνα του.

Στό 'Εσωτερικό βρίσκεται τό κρεβάτι του Αυτοκράτορα με όλα του τά σκεπώματα, μαξιλάρια κ.λ.π. και πού μειάζει καταπληχτικά, καθώς έχει γράψει ο Δ. Λομπίκης με τό κρεβάτι πού κοιμήθηκε ή 'Ερωτοπαθής Βασίλισσα της Αγγλίας Καρολίνας Καρολίνα. 'Αμέσως κολλητά τό λουτρό του αυτοκράτορος. Στό έσωτερικόν ανοίγει μια καλλιτεχνική πορτίτσα, και φανερώνεται ή κρυφή, από καουτσούκ, σκάλα, την όποιαν ανέβαινε ο Κάιζερ όταν ήθελε να επικοινωνή με την Αυτοκρατορίσσα, πού εύρίσκετο στο κοιτώνα της.

Μιμούμεθα και εμεις, στο άνέβασμα της καουτσουκένιας σκάλας, τόν Αυτοκράτορα, κι' ανεβαίνουμε στον δεύτερο όροφο του Παλατιού. Στο ένα διαμέρισμα ο έξοχος θάλαμος της Αυτοκρατορίσσας με τό μεγάλο διπλό κρεβάτι πού βρίσκεται όπως, κι' όταν ή Αυτοκρατορίσσα τό τιμούσε με τόν ύπνο της. 'Αμέσως δίπλα τό κομψό γραφείο της, με την φωτογραφία τη ναυτική του Κάιζερ μπροστά. Στο άλλο διαμέρισμα οι λουτήρες και στο βάθος του όρόφου οι θαλάμοι των διαφόρων πριγκητών, πού είναι κι αυτοί τέλεια άθικτοι. Πριν κατεβούμε στον κήπο ο 'Επόπτης μας οδηγεί στη μεγάλη σκάλα, πού βγαίνει από τόν πρώτο στον δεύτερο όροφο για τά θαυμάσουμε τό καλλιτεχνικό του διάκοσμο. Εκεί είναι ζωγραφισμένος θαυμάσιώτατα από τόν Αυστριακό Ζωγράφο Μάρτη «ο Τρωικός Πόλεμος». 'Ο 'Αχιλλέας βρίσκεται ξεφρενισμένος μέσα στο

άρμα του. Τό τεράστιο αυτό έργο ζωγραφικής τό κρατούν μόνον τέσσαρες καλοβαλμένες βίδες, στις όποιες όφειλε και την διάσωσι του. Γιατί στην περίοδο 1916—1918 πού τό παλάτι είχε πέσει στα χέρια των προσωρινών κυριών της έφτανήσου, και του αφήρεσα μερικά έργα τέχνης, τόν «Τρωικόν πόλεμο» τόν πέρασαν για τοιχογραφία: οι βίδες, πού τό κρατούσαν ήταν άφανεις.

'Αντρέας Ζώντος
(Συνέχεια στο προσεχές)

Πολεμικά Διηγήματα

Ο ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΚΙΩΝΗΣ

'Ηταν ο πειό ψηλός κι' ο πειό σφιχτοδεμένος στη Διμοιρία ο Χρήστος Γκιώνης. Μάτια άγρια ίδια γερακιού, χαρικτηριστικά τραχειά βουνίσια, προφορά άρβανίτικη, στήθησα πύμοιασαν πουναριών τούφες κάτω απ' τό χιτώνιο.

Κι' όταν τις ώρες της σχολής τ' άλλα παιδιά ιστόραγαν παλιού καιρού ή τωρινού κατορθώματα, ο Χρήστος Γκιώνης τραβίγαε άπόμερα, μοναχός στην άκρη ενός βράχου κι' άφηνε τό λογισμό του—άλογο άτίθασο—στο χωριό, τό κοπάδι με τά μακρούμαλλα γίδια του... τάβλεπε να πέρουν τό πουρνό τό σωμα για τό δοδάμι, με τό γκεσέμι από μπροστά κι' έφτανε σ' αυτιά του γλυκειά της κομπόρας του ο χτύπος, ντάγκ—ντίγκ, ντάγκ—ντίγκ και κείνος σαλιάγαε, τσάπ—τσάπ, ε κόρπα, ε φλώρα.

Κι' ήταν σαν να καναν γύρους πάνωθέου άητοί και να ζυγιάζονται κρινέζια, ως άδράχνε μουρμουριστά τόν άρβανίτικο σκοπό του.

'Ρά καμπάνα ντι—τρί χέρο, γκουν βάι ζω τ' βις τσε μέρο (χιτύπησε ή καμπάνα δυο—τρεις φορές, σήκω κόρη να φορέσης τό τσεμπέρι.)

Μπροστά του τό βουνό με τη βοσκή, τό έλάτι, τό δοδάμι, τό σπάρο, τόν χαιρέταγαν γνώριμα, του μίλαγαν λόγια ποράζενα μυστικό κι' ή καλύβα του άνοιχτή τόν καρτέραγε.....

«'Αίντε παιδιά να τελεύουμε» φώναζε κάθε φορά, και γέμιζε έσοό θυμό ή καρδιά του στη θύμηση κάποιας του άγάτης βουκολλής.....

Μια μέρα σά ζήτησαν άντρες για μια έφοδο νυχτερινή επικίνδυνο (νάμπαιναν σ' ένα τσπανόσπητο πούταν έχθρικός έφοδιασμός κι' εγκαταλείφθηκε βιαστικά απ' τη βολή μας, δίχως και να κατέχειται) πρώτος ο Χρήστος Γκιώνης ξεκίνησε με τό ντουφέκι του και δυο σακκίδια στανρωτά.

Κάτι θαύρισκε, κανά σπόρο καλαμποκι, λίγο άλευρι να τά γέμιζε για ώρα άνείχειας. 'Ανάσα δεν άχνιζε πουθενά, πάνω τους διάβαιναν μαύρα τά σύννεφα, μακρού τά σκυλιά αλύχταγαν.

'Ισκιοι άλαφροί γλύστησαν στο καλϊβι. Ψαχουλευτά—ψαχουλευτά χαΐδευαν τις κουραμένες, τις σάκες τ' άλευρι, τά δέματα. Και στην άκρη καρτέραγαν ένας δλμος βιους κι' οι όβίδες του.

Πάλεναν τά χέρια να μοιράσουν λύνοντάς τον τό βίρος και ως βελόνες διαπερνάν οι ήχοι μιας κομπόρας τσοπάνικης του Γκιώνη τό δέγμα. Ζωντάνευε μπρός του τό κοπάδι του.

Ντάγκ—ντίγκ, ντάγκ—ντίγκ.
Την άδράχνει, άταλά, δειλά στην άρχή, τη φιλάει και

"ΕΥΒΟΪΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ"

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Ίδιοκτήτης: ΑΝΤΡΕΑΣ ΖΩΝΤΟΣ
Κατοικία: Κώτου 33Γραφείον - Τυπογραφείον: 'Αγγελή 26
Τηλέφωνον: 5-55 — ΧΑΛΚΙΔΑ
Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Κ. ΣΥΛΙΒΟΣ
'Οδός 'Αποστόλη 1

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

'Ετησία Δρχ. 1.200.000.—'Εξάμηνος Δρχ. 600.000.
Για Δήμους, Κοινότητες, Τράπεζες και διάφο-
ρους οργανισμούς: 'Ετησία Δρχ. 2.000.000

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΣΥΜΦΩΝΙΑΝ

Τα χειρόγραφα δέν επιστρέφονται.
Συνδρομές και Καταχωρήσεις προπληρώνονται.ΓΡΑΜΜΑΤΑ—ΕΠΙΤΑΓΕΣ—ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ κλπ.
Πρός τόν κ. 'Αντρέαν Ζώντον—Χαλκίδα
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ Δρχ. 100.000

Δέν γράφω.....

Δέν γράφω ποιήματα.

Μά ό λόγος μου, ρίχτος στη σελίδα με στοιχέα
γραφής, πρόχωρεί στις άράδες με βήμα ρυθμού.Κι ή περπατησιά της γραφίδας άπλώνει έλεύθε-
ρους στίχους.

"Ω, πώς νά περιορίσω σέ πλαίσιο την έννοια;

'Η λέξι θά γίνη φραγμός της ιδέας.

Καί, άν με τά λόγια εικόνες σκορπώ, δέν ζωγρα-
φίζω.Τά χρώματα ποτέ δέν έκφράζουν την λάμψη της
οκέψης.Και όταν γράφω, άν τραγουδῶ, δέν ξεφωνίζω
τόνους.Μά έκφράζω σημεία φωνής, όπως ό μουσουργός,
στό πεντάγραμμο γράφει τις στίξεις.

Γιάννης Τρίχης

φτερόνων τα πόδια του, πέρνει απ' ότι έχει δύναμη ακόμη.

Βάνει τόν ὄλμο—πούταν ἄλλτος ακόμη—στόν ὄμο,
την κομπόρα στό σακκίδι και τρούβει λουμαχιά—λουμα-
χιά τό πισωπάτι για τη βάσι του. Πίσω του ἀκολουθί-
γαν οι ὄβίδες.Πάλι στό νοῦ διαβαίνει τό κοπάδι και κείνος λογίζεται
κι ἀκολουθάει το με την ἀγκλίτσα και τό δρόμο της,
καμαρωτός—καμαρωτός και τά σκυλιά του ἀπό κονιά,
ό Μοῦργος κι ὁ Νταβέλης.Δέ νοιώθει άν τόν φιάν, άν τόν σηκώνουν στα χέρια
οι ἄγγυνοι που καρτέραγαν σύντροφοι, βγάξει την βι-
ρεία κομπόρα—κοιτάει, ξερακοιτάει τά στολίδια της—και
σά νάναι μακρυνά 'πό τοῦτο τόν τόπο—στό Σαϊτά πάνω—
μοιάζουν ζηλιόρηδες τοσπαναίροι και τοῦτοι οι φανιά-
ροι γύρω του—σαλαγάει τσάπ—τσάπ ἔ κόρπα, ἔ φλώρα
κι ἡ κομπόρα με τό ντάγκ—ντίγκ, ἔγεργήριο, τοῦ γεμί-
ζει τά φρένα εικόνες βουκολικές.....

'Απ' τ' ανέκδοτα «Τ.Τ. 912»

Νίκος Παπαγεωργόπουλος

'Ο 'Ελληνικός Στίχος

'Αφιέρωσι

'Αδερφέ, τό βράδυ ήρεμο εἶχε πέσει
πάνω στην κατάπληκτη μας πόλη,
όταν μέσ στο σπίτι—άξαφνο πεσκέσι—
ἔφτασε τό γράμμα που προσμέναμε ὄλοι.'Εφτασε σαν ἄστρο μέσ στη μαύρη νύχτα
φωτεινό προμύνημα της μέρας
κι' ὄ,τι γύρωθέ μου συρφετός ἀλύχτα
τ' ἄρπαξε και τῶδιωξε ὁ ἀέρας.Μείναμε σκυμένοι ἀπάνω στις γραμμές του
—τόσοι γύρω φίλοι σου κι' ἐκείνη—
και μάς διηγότου κείνο τις χαρές του
και την ὑπερκόσμια σου γαλήνη.Γρήγορα ὑψώθηκαν της σιγής τῶ τόξα
—φώτιζε μονάχα τό τραπέζι ή λάμπα—
για νά χαιρετήσουν την οὐράνια λόξα
τοῦ μεγάλου φίλου μας Μαριάμπα.Και καθώς περνοῦσε, με ζαβδ διαβήτη
μέτραγε στα χέρια του την ὕλη.Κι' ἄρχισε νά στρέψη γύρω μας τό σπίτι
κι' ὁ οὐρανός κι' ή κάμαρα σφοντήλι.

Λούλης Ποζιόπουλος

Πρωϊνό

Λαογραφικό στη Σερβοιστή ἐπιστήμηνα
Λίδα ΗΡΩ ΣΑΠΟΥΝΤΖΟΓΛΟΥΠρωϊ—πρωϊ τό παραθύρι μου σαν ἀνοιξα,
—Γλυκό ἀπριλιάτικο πρωϊ...ή φύσις πώς ξεπνοῦσε!!—
"Όταν στό δρόμο τό πλατύ ἐκύτταξα,
εἶδα την Εὐτυχία και περνοῦσε :: Αὐτός σαν θησαυρό του, την ἔσφιγγε απ' τη μέση της,
τη κύτταξε στα μάτια, της μιλοῦσε....
κι' αὐτή ρουφώντας τη ζωή απ' τά χείλι του,
τοῦ κράταγε τά χέρια και γελοῦσε.....Κι' ἐγώ, στερνά ἀπό μιὰ νύχτα ὀλόλευκη,
—νύχτα καῦμοῦ και συλλογής, με δάκρυα ποτισμένη...—
μπρός στην εἰκόνα της Χαράς, για μιὰ στιγμή ἀναγαλίασα...
...μά ξαναγύρισα στη κάμαρά μου δακρυσμένη....

'Απρίλης 1944.

Νανὰ Δούκα

Πόνου παραλήρημα

Τό πένθιμο σπιτάκι μας, ἔστοίχισσε, καλέ μου
κι' ὄλο και πιότερο πονῶ
ἀπ' τη στιγμή που τᾶκλεισε τά λατρεμένα μάτια
κείνο τό μαῦρο πρωϊνό.Μ' ἄρεσε τόσο ὁ πόνος σου κι' ἄς ἦταν νά ὑποφέρης
σ' ἕνα κρεββάτι για καιρό,
φτάνει νά μη μ' αϊμάτωνα, πεθαίνοντας, γλυκέ μου
μ' ἕνα μαχαίρι κοφτερό.Πατέρα, πώς μου τᾶκοψες για πάντα τά φτερά μου
και μ' ἔκανες νά περπατῶ
με τό κεφάλι μου σκυφτό, γιατί νά σέ ξεχάσω
δέν εἶναι τοῦτο μορετό.Τ' ἄρρωστημένο αῶμα σου πώς τ' ἀναπαύεις τώρα
κι' ἔμένα ξεχάσες κακέ,
μ' ἀπόψε θάρθω ὀλόχαρη τόν τάφο σου ν' ἀνοίξω
και νά σέ δῶ λίγο, γλυκέ !..

'Όλγα Σολωμοῦ

ΚΡΙΣΕΙΣ — ΓΕΓΟΝΟΤΑ — ΣΧΟΛΙΑ

Μπονδιβερικά «Μεγαλυνάρια»

Στό τελευταῖο τεῦχο, τοῦ καλοῦ 'Αθηναίου πε-
ριοδικοῦ «Νέον Πνεῦμα» που κυκλοφόρησε «ἀφιερω-
μένο στην 'Αθήνα μας» δημοσιεύει και ὁ κ. Μελᾶς
ἕνα ἄρθρο του—εἶδος ἡγουμενικοῦ «μεγαλυνάριου»—
ἔπου ή ψαλμωδία τοῦ κλαστικοῦ ἀνθρώπου παίρ-
νει ὄλες τις λυρικές ἀποχρώσεις τοῦ πάθους: «Πα-
τῖα—λέει—τό κλασσικό χῶμα σου πανέμορρη 'Ατ-
τική Ἀνασινω—λέει—θαθειά τόν ἀλαφρό σου θυ-
μαρολουσμένο και πευκομυρωμένο ἀέρα. Βυθίζω τό
βλέμμα ἐλεύθερα, πέρα κι' ἀκό τά σμήνη τῶν ἄστρον
που ἐκτελοῦν τόν αἰώνιο χορό (Sic) στό διάστημα.
Αἰσθάνομαι τό ἐπληκτικό σου φῶς νά με διαυγάξει
(Σ.Ε.Ι. διαυγάξει; Φανταστεῖτε τι ἐξαισία ὀμε-
λέτα) ὡ; την ἐσχάτην ἴνα μου, νά μήν ἀφήνει μέσμου
τίποτε τό ἀμυδίολο, τίποτε τό ἀόριστο. (φυσικά μετά
ἀπό τέτοιο βούτυρο). Θαυμάζω ἀχόρταγα τά ὕψηλά κά-
τορθώματα τοῦ φωτός αὐτοῦ..» κλπ. «χαϊδεῦ ἀχόρ-
ταγα τά θυμωστά μοντέλα τους, τις πανάλαφρες ῥά-
χες, τοῦς ὀλόγυμνους χρυσωμένους μαστούς, που νο-
μίζετε πῶς ἀνεβοκαπεθαίνουν με ρυθμό θαθειᾶς γα-
λήνιως ἀναπνοῆς (1) (τι γαργαλιστική ἐμβρίθεια μά-
τια μ')

Και παρακάτω: 'Ο 'Αθηναῖος ἔχει δημιουργή-
σει ἕνα καινούριο εἶδος πατριωτισμοῦ. Τόν πατριω-
τισμό τοῦ τόπου. Δέν ὑπάρχει λατρεία της Θεσσαλίας,
της Μακεδονίας της 'Ηπείρου ή της Βοιωτίας. 'Αλ-
λά ὑπάρχει λατρεία της 'Αττικής της 'Αθήνας..»
κ.λ.π. κ.λ.π.

Αὐτά. 'Επειδή ὁμως αὐτά ὁ κ. Μελᾶς τάχει γρά-
ψει στη γλώσσα μας, θά τά μεταφράσουμε κι' ἐμεῖς
στη δική του. Και θά τά ποῦμε ὡς ἐξής: Βραίνω τό
κλασσικό σου χῶμα πανέμορρη 'Αττική. Ξαπλωμέ-
νος και βέβιος για τόν ἐαυτό μου, ἀνασινω θαθειά
κάθε 'Ιούλιο και Αὐγουστο τόν ἀλαφρό σου θυμαρο-
λουσμένο και πευκομυρωμένο ἀέρα, χωνεύοντας στις
γαητευτικές σου πλάξ και στις θαθύσιες ἐξοχές σου.

Ἀπό ἐμεῖς και με μέσμου, διαχυμένη στό αἶμα, την ἡ-
δονική νάρκωση τοῦ καλοῦ φαγητοῦ—τοῦ γερά πο-
τισμένου με 'Αττικόν οἶνον ἀπερθον—βυθίζω τό βλέμ-
μα μου ἐλεύθερα πέρα κι' ἀπό τά σμήνη τῶν ἄστρον.
Τή νύχτα. Τήν ἡμέρα—ἐκεῖ—κάτω ἀπό τό ἐπληκτι-
κό φῶς σου, αἰσθάνομαι ὄλην τή νοστιμάδα τῶν με

(1) 'Ενοεῖ τά τοπεῖα και τά βουνά της 'Αττικής! Μά τι εἶ-
δους παρομοιώσεις εἶναι τοῦτες και σύγκρισεις; Νομίζει κανεῖς
πῶς εἶναι γραμμένες..στό γόνατο καμμιάς ζωντανῆς 'Α-
φροδίτης.

φρέσκα αὐγά (ἐξοῦ και διαυγάξει) και με ἀγιασοφίτι-
κο βούτυρο γευστικῶν ὀμελετωῶν σου, νά με φτάνει ἔ-
ως την ἐσχάτη ἴνα μου και νά μήν ἀφήνει μέσα μου
καμμιά ἀμφιβολία για την τέλειαν ὑπαρξή μου,
καμμιά ἀοριστία πάνω στόν προορισμό μου στη Γῆ.
Και χαϊδεῦ. Χαϊδεῦ ἀχόρταγα τά θαυμαστά μον-
τέλλα, τις πανάλαφρες ῥάχες, τοῦς μαστούς τοῦς ὀλό-
γυμνους που...πού... (μά πῶς με την παράχορδη και
ὀλική τούτη φωνή μου νά σᾶς τά περιγράψω ἀδερφάνι;
'Θάταν τό ἴδιο σαν νά σᾶς ἐπαίξα την σερενάτα τοῦ
Σοῦμπερ... σέ κονσέρτο ταμπούρλων!)

Γιατί ἐγώ, ἐδῶ στην 'Αθήνα μου, ἔχω δημιουρ-
γήσει ἕνα νέον, ἕνα καινούριο εἶδος πατριωτισμοῦ:
τόν πατριωτισμό της κοιλιᾶς. Εἶμαι πηροῦνι γερό.
Και δέν ὑπάρχει για μένα τόπος πιό κουτός ἀπ' αὐτόν.
Εἶναι ή λατρεία μου. Για Θεσσαλία; Για Μακεδονία;
Για 'Ηπειρο ή Βοιωτία; Οὔτε ν' ἀκούω ἀδερφέ.
Ποιός θά μοῦδν ἐκεῖ ἐνοῦ παρά σημασία; 'Ενώ, ἐδῶ
στην 'Αττική,στην 'Αθήνα μου, ὑπάρχει πολύ λατρεία—
ψητό. Και—εἶπαμε: Εἶμαι πηροῦνι ἀπ' τά λίγα...

Και Σικελιανῶ «Κεκραζάρια»

«Κ' ὦ γῆ 'Αττική!

Με τό πηροῦνι μες στη φοῦχτα μου
κρατώντας σηκωμένο ἀπάνω τό κεφάλι,
ὡς ή μορφή τῶν ποταμῶν σου,
τελευταία σ' ἀέτωμα ψηλά,
ἀπλωμένο, στις βαθιές ἀνάλαφρες νύχτες στό χῶμα σου,
ἀγρυπνος,
με την κάρδια ὀφιγμένη ἀπάνω σου,
νά πνίγω ὄσο μπορῶ τό χτύπο της,
π' ἀνέβαινε ἀπ' τ' αὐτιά μου μες στό στοχασμό μου,
ὡς ή βοή τοῦ γρόλου στη λαμπρή νυχτιά,
ἐκύτταξα τριγύρα ἀκοίμητος,
ἀλλάζοντας μαζί τους την ψυχή μου,
ὄλοῦθε μου,
τά θεῖα 'Αττικά βουνά!

«και νά ὦ Σὺ μόνον ἀγάμα
τοῦ Διονύσου στη γῆ
Πλάτων, νά,
τό τέλος της πορείας Σου
γίνεται δική μου 'Αρχή !..» κ.λ.π. (1)

'Αγγελος Σικελιανός

"Ηγουν ἄρτε βούρτε και λουλάς. Γενικά. Εἰδικά.
τετρα: ὄι ὁ Πλάτων...σκαντζάρισε. Παράδωσε «ὑπη-
ρεσία» στόν 'Αγγελο. Τι 'Αγγελική σεμνοπρέπεια!

(1) Στό ἴδιο τεῦχος τοῦ «Νέου Πνεύματος» (τοῦ ἀφιερωμέ-
νου στην «'Αθήνα μας») δημοσιεύεται ποίημα—που οι παρα-
πάνω στίχοι τοῦ εἶναι ἀποσπάσματα—με τόν τίτλο «'Η Σκέ-
ψη της 'Αθήνας» τοῦ κ. 'Αγγ. Σικελιανοῦ.

Τά «Εὐβοϊκά Γράμματα»

κυκλοφοροῦν κατόπιν λογοκρισίας τῶν ἀρμοδίων 'Ελλη-
νικῶν και Στρατιωτικῶν Γερμανικῶν Ἀρχῶν Κατοχής.

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Γιάννη Πιερίδη: «Ο ΒΕΛΟΥΔΕΝΙΟΣ ΚΟΥΚΟΣ» Διηγήματα—Αθήνα 1944

Το διήγημα, στάθηκε η πρώτη μορφή του καλλιτεχνικού λόγου στον τόπο μας. Πρώτα με τους δυο Αλεξάνδρους (τόν Παπαδιζμάντη και τόν Μωραϊτίδη) ύστερα με τόν Θεοτόκη, τόν Κονδυλάκη, τόν Καρκαβίτσα και τόν Βλαχογιάννη συνέχισα, τόν ελληνικό διήγημα άνθισε στην περιοχή των γραμμάτων μας στη μόνη φυσική για τους καιρούς του μορφή—την ήθογραφική. Έκτοτε, έξόν από δυο τρεις αξιές εξαίρεσεις σύγχρονες, συνεχίστηκε σε άλλες ποικίλες μορφών (ψυχολογικό, κοσμοπολιτικό, ακόμα και επιστημονικό) χωρίς τίποτα νάχει από τή χάρη εκείνων και τις πλείστες φορές: ονοματισμένο με φράγκικες προσωνυμίες και τίτλους: νουβέλα, ρομάντζο και άλλες. Τώρα, τους τελευταίους καιρούς τόν λένε—τις πλείστες φορές—μυθιστόρημα. (*) Μά εστι ή άλλοιως—ρωμάντζο ή διήγημα, μυθιστόρημα ή νουβέλα—θά ήταν μόνο διήγημα αν τις πλείστες φορές, δέν ήταν απλά άρηγήματα ή τόν πολύ λογοτεχνημένες καμπάνιες.

Θά μπορούσα εδώ νά ονοματίσω τόν κόσμο τών σύγχρονων πρόσωπα—μάλιστα πολλά διαβόητα—πού παρουσιάζονται για «μυθιστοριογράφοι» και ρέστα, ένω δέν είνε παρά παραμυθάδες άνούσιοι, άναισθηματικοί ψευτολόγοι ή παρακαμπυλιώτες τού λόγου και μάλιστα τού κοσμοπολιτικού! (Άλλά για δάτους σε άλλο).

Εύτυχοδυστυχώς ό κ. Πιερίδης, δέν έχει νά κάμει διάλου—δυστυχώς—άπ' τούς πρώτους και—εύτυχώς—άπ' τούς άλλους πού είπα. Τά διηγήματά του, αν και δέν έχουν τίποτα άπό τήν «έπίπεδη» έρημία και τήν «κυριακάτικη» πλήξη τών «μυθιστοριογράφων» αύτών, δέν έχουν όμως τή συνθετική πληρότητα εκείνων τών πρώτων, ούδε και τή δική τους δροσιά και τή χάρη. Άμεμπτα στις φραστικές τους περιόδους, άκέρηα στά περιγραμικά όριά τους, καλογραμμένα, μεστά, άψεγάδιαστα, δέν τά θερμύνει άντάμα και ή καλλιτεχνική εκείνη συγκίνηση πού—ας

*) Δέν είναι τούτου τού στενοδ σημειώματος ή κάποια τελωπάντων άνάλυση και όργανική ίχνογράφηση τού τι θάπρεπε νάναι κι' έδω—όπως είναι κι' άλλο—διήγημα, νουβέλα, ρομάντζο, μυθιστόρημα και ποιές οι μεταξύ τους διάκρισεις. Για τόν παρόν, άς τις παραδεχόμασ' έτσι, όπως όλοτετα συμβατικά στέκουντ' έδω, τις ονομασίες ή τούς όρους αύτους. Συμβατικά. Γιατί έξόν από έναν, και μοναδικόν ως τά σήμερα—τό σεβαστό μου Ξενοπούλο—κανείς άλλος δέν έκαμε άληθινά μυθιστόρημα. Άπό τούς πολύ νεώτερους μόνον ό μακαρίτης Γρ. Δενδρινός με τόν «Μαμούθ» και ό Άλκης Κωτσάκης με τόν «Καταχτητή» έκαμαν κι' αύτοί μυθιστόρημα.

μή φαίνεται—φωτίζει σαν κιννας ήλιος κρυμένος. Στέκονται εκεί μες στην καλοφτιασιά τους άτάραχα, σχεδόν βέβαια για τή σεμνοπρεπή άρετή τους. Και μοιάζουν.. τιμητικώς άμερόληπτα! Αυτό βέβαια δέν είναι ελάττωμα. Μά όταν δέν υπάρχουν μεγάλα και πολλά προτερήματα, ώστε νά μην προσέχονται τ' άλλα, ένα ελάττωματάκι μικρό (άκριβώς όπως μία μικρή άμαρτία μας) λάμπει πολλές φορές πιά πολύ άπό τήν τυπική άρετή μας. Μπρός σ' αύτήν—τήν τυπική άρετή—αντιπαρέρχαστε ήσυχοι, μά μπρός σ' ένα άμαρτημά μας παράμερο, στεκόμαστε σκεπτικοί κι' έλκυσμένοι...

Θώμος Ξεφάς

Γ. Κ. Σταμπολή: «ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ»—1943

Ο ποιητής είναι γνωστός. Χρόνια, εργάζεται με σεμνότητα και άσθειά προσήλωση στα νεοελληνικά Γράμματα. Η εργασία του είναι λογής—λογής. Μά ή ποίηση είναι ή κύρια εκδήλωσή του. Άλλωστε ότι έδωσε μέχρι σήμερα τόν ταλέντο τού ποιητή δέν είναι τόν άπαντό του Άκριβώς τώρα βραβεύεται στην πιά γόνιμη και δημιουργική περίοδο. Όταν θάρθει ό καιρός θά γνωρίσουμε τή νέα παραγωγή τού πλούσιου και πηγαιού ταλέντου του. Στις σημερινές δύσκολες στιγμές άρκέσθηκε στην επανένδοση τού πιά τολμηρού και πρωτότυπου βιβλίου του πού είναι γνωστό πανελληνίως, τής «Συμφωνίας τής Ζωής και τού θανάτου». Άλλά με τήν εύκαιρία τής Β' εκδόσεως μάς χαρίζει έναν πρόλογο άρκετά μεγάλο, πού ό εύσυνείδητος κι' άμερόληπτος άναγνώστης με τόν πρώτο διάβασμα άντιλαμβάνεται πώς κάτι τόν σοβαρό διατυπώνεται εκεί μέσα, και προσπαθεί αύτό τόν σοβαρό ό ποιητής νά τόν μεταδώσει με διαύγεια και γλαφυρότητα και στον πιά άκατατόπιστο άναγνώστη. Θέμα βαθύ και δύσκολο είναι Άλήθεια. Δέν είναι νά τόν διαβάσεις έτσι στα πεταχτά και νά ξεμπερδέψεις. Σου δημιουργεί ένα σωρό προβλήματα. Έμένα, όμολογώ, πώς ό πρόλογος μου δημιούργησε τήν πιά μεγάλη έντύπωση. Μέσα σ' αύτόν τόν πρόλογο ύπάρχει όλη ή άγωνία τού ποιητή, πού είναι και τού κάθε ανθρώπου, αλλά όχι σκέτη άγωνία πού νά μάς άρνήσει ξεκορέμαστους και τσακισμένους. Τόν σπουδαίο είναι πώς ό ποιητής μάς προσφέρει και τήν έλπίδα. Νά με πιά ρωμαλέο τρόπο

έκπράζεται ό ποιητής «Άποτίναξ άπό μέσα μου τόν περιφραγμα τών ναρκωτικών και παρήγορων κοσμοθεωριών και φαντασιώσεων και στηρίχτηκα μόνον στον άνω πόν (υπογραμμίζω έγώ), μόνον στην όρμη και στην έπιθυμία του νά ζήσει». Και παρακίτω «Και διαμόρφωσα μέσα μου τόν τραγούδι και τήν έπιθυμία μου. Διαμόρφωσα τή φιλοσοφία και τήν άντίληψή μου». Παραθέτω τά δυο αύτά μικρά άποσπάσματα άπό τόν πρόλογο για νά δεί κι' ό άναγνώστης τή γρανιτένια και σοβαρή σκέψη τού ποιητή. Θ' άθελα νά μιλήσω περισσότερο για τόν πρόλογο, αλλά ό χώρος μ' αναγκάζει νά περιορισθώ σ' αύτά τά λίγα. Έλπίζω άργότερα κάπου νά μιλήσω πιά πλατεία.

Τώρα και για τήν ποίηση τού Σταμπολή. Ο ποιητής μας, διαλέξε τόν πιά δύσκολο δρόμο. Όχι λιανοτραγούδα, ούτε ξεθυμασμένη έρωτική έμπνευση. Ο ποιητής έχει άλλο στραμένη τήν έμπνευσή του. Προσπαθεί νά πραγματοποιήσει εκείνο πού είπε κάποτε ό Παλαμής: Ο ποιητής είναι και φιλόσοφος. Γιατί ύπάρχει και μία άλλη άποψη, ό καθένας: αν θέλει τήν παραδέχεται, πώς ό ποιητής πρέπει νά στέκεται μακριά από τόν λαβύρινθο τής φιλοσοφίας. Ο Σταμπολής, όπως είπαμε, κι' αύτό είναι ενεργητικό του, άδράχνει τά πιά δύσκολα φιλοσοφικά θέματα και τά χειρίζεται μ' άνεση και πνοή λυρική πού δέν μάς κουράζουν. Νά πόσο απλά και ύποβλητικά άρχίζει τόν πρώτο ποιήμα πού έπιγράφεται: «Στήν Πρωινή χαρά».

Πώς μάς πλημμυρίζει
ή χαρά κι' έλπίδα
μεσ' σ' αύτή τή γή
Πώς μάς χαιρετίζει
ό τρελλός ό ήλιος
κάθε μιάν αύγή!

Αύτή ή χαρωπή και γεμάτη άπλότητα νότα, πλούσια σκορπισμένη μέσα στην ποίηση τού Σταμπολή, είναι κάτι πού σου δίνει τήν «άυλη χαρά τής Τέχνης» (Σίλλερ). Νά και μία άλλη, έντελώς διαφορετική νότα, άπό τήν ποίησή του.

Ω σεις υπέρτατοι όδηγοί ψυχές χαροδαμάστρες
πνεύμα και φώς και δύναμη κι' ύπομονή γεμάτες,
ώ διάνοιες άσύγκριτες, γλυκειές κι' όνειροπλάστες
είσαστε οι μόνον άληθινοί τού ανθρώπου έδω προστάτες!

Άλλά όποιο στίχο κι' αν πάρει κανένας άπό τή συλλογή τού Σταμπολή, χαιρέται τή βαθειά ανθρώπινη πνοή. Ο ποιητής, βέβαια, τόλμησε νά πάρει ως βάση τής έμπνευσής του τόν πιά δύσκολο θέμα, κι' αύτό είναι πός τιμή του. Πάντως είναι, δίχως καμμία άμφιβολία, βέβαιο πώς βγήκε νικητής. Πρόσφερε στην ποίησή μας ένα έργο άδρό, πρωτότυπο πού

πλουτίζει τά Γράμματά μας. Άξίζει νά τόν διαβάσει κανείς με προσοχή κι' άγάπη, έστω κι' αν διαφωνεί με τή λύση πού δίνει ό ποιητής στό πρόβλημα τού θανάτου. Τέτοια στοχαστικά και με πλούσια έμφάνιση βιβλία σπάνια χαιρέται ό Έλληνας άναγνώστης. Τελειώνοντας τόνίζω με χαρά πώς ό Σταμπολής είναι μια ζωντανή φωνή τής ποίησής μας. Αυτό, ίσως μερικοί κοντόφθαλμοι νά μη θέλουν νά τόν όμολογήσουν, μά άογά ή γρήγορα ή άναγνώριση τής ποιητικής του άξίας δέν θά έχει κανένα άρνητή, θά έχει λείψει ή ύποκειμενική κρίση, πού συχνά όδηγεί στην άρνηση. Ένα ταλέντο τόσο άγνό και πλούσιο σαν τού Σταμπολή μάς προηνάει δυνατά και μεγαλόπνευστα έργα. Τά περιμένουμε. Τελειώνω μ' ένα τετράστιχο τού ποιητή πού συχνά—στις μαύρες μέρες πού περνούμε—τό σιγομουρμουρίζω κάθε τόσο:

Στής τύχας τόν μυστήριο
τό έλκυστικό και μαύρο
στής δροσαυγής τόν χάραμα
στον πόθο μου τόν λάβρο!

Σ. Τσακίρης

Πεζά τραγούδια

Είσαι μικρή ακόμα

Είσαι μικρή ακόμα.
Τ' άφίλητα χείλια σου δέν μου φέρνουν πόθο.
Και τόν κλειστό μπουμπούκι δέν έχει μυρουδιά.
Θέλω τά άνη νάναι όρθάνοιχτα και μυρωδάτα.
Και τά χείλια άνοιχτά άπ' τούς στεναγμούς κι' άπ' τά φιλιά άναμμένα.
Θέλω, και αν σωμαίνουνε, νά λέν πώς άγαπούν.

Α. Τρικκαίος

Πω λ ε ι τ α ι

ΤΟ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ
ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

12 χρυσόδετοι - άμεταχείριστοι - άθικτοι τόμοι

ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΙΚΟΝ & ΒΙΟΧΗΜΙΚΟΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ
Δ^{ΡΟΣ} ΙΩΑΝ. ΠΑΝΔΗ
Ίατρού Μικροβιολόγου
ΧΑΛΚΙΣ — Πλατεία Άγ. Δημητρίου

Ο ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΧΑΟΣ

(συνέχεια εκ τῆς 1ης σελίδος) : νὰ ξαναγυρίσει πίσω, μιά πού ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ξεκίνησε, ἀπὸ κείνη ἔχει τὴν ἐξέληξή της. Οὔτε ἡ πίστη τοῦς ἔσωσε, τὸ θαῦμα δὲν ἔγινε : τὰ ξερά τοὺς ραβδιά δὲν ἀνθίσαν.

Ὁ νεοχριστιανικὸς ὄρφικὸς μῦθος δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς συγκινήσει, γιατί δὲν εἶναι ὁ μῦθος πού ζητᾷ ἡ μηχανικὴ, δυναμικὴ ἐποχὴ μας. Πρέπει νὰ βροῦμε νέα σύμβολα καὶ νὰ ντύσουμε μὲ νέα μορφή τὴν καινούρια θρησκεία. Ἡ ποίηση ἢ παλιά δὲν κατάφερε τίποτα. Ὅχι μόνο δὲν κατάφερε, ἀλλὰ ἔφερε τὸ σκοτάδι, τὴ σύγχυση καὶ τὸ χάος, τὸν ἀταβισμό—σχίζοφρενισμό. Καὶ εἰδικὰ ἡ ποίηση τοῦ Σικελιανοῦ δὲν ἔφερε τίποτα ἄλλο ἀπὸ τὸ σκοτάδι, τὸ χάος. Μᾶς ἔμπλεξε μὲ τὰ μεσοδουκία της, μὲ τὶς ἀοριστολογίες καὶ τὶς παλάβες της. Μᾶς ἔκανε νὰ μὴ νοιώθουμε ἀπὸ τὴν ποίηση Ὁ Σικελιανὸς ἔχει μιὰ φλέβη ποιητικὴ. Δὲν εἶναι ὁμῶς; δὴ μιὰ οὐροῦς μὲ τὴν ἔννοια τοῦ μεγάλου. Τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς ποιητικῆς του εἶναι ὁ στόμφορ, κ' ἡ ἀδυναμία νὰ δώσει μορφή σ' αὐτὰ στιχοῦργήματά του. Ἡ ποίησή του εἶναι ρωμαλέα, μὴ σκοτεινὴ καὶ γιομάτη κακοποιεῖς καὶ λαϊοῦβες γιὰ τὸν ὀδοιπόρο. Γιομάτη ἀοριστολογία, συγνεφιά καὶ καταχνιά πού βαραίνει ἀπάνω της σὰν τὴ μοῖρα. Ασφυξία γιὰ τὴν ψυχὴ πού διψᾷ τὸ λαγαρό νόμα Θεέ μου, γιατί τόση ἐπιλοῦρα!.. τόσος ἐγωκεντισμὸς πού κάνει τὸν ἀνθρώπο ἕνα φουσκωμένο ἀσπί!.. Λέξεις, λέξεις, λέξεις, ἄειες, φράσεις μὲνὰ κούφιο ῥητορισμὸ, ὑψωμένα σὲ ἀπειρο τῆς ἀστάθειας μπαλόνια. Ἀσυναρτησία καὶ σκοτάδι. Πουδενὰ δὲ βλέπεις ἕνα σχέδιο μιᾶς σοφῆς δημιουργίας κ' οἰκονομίας. Λεῖπει ἀπ' ὅλο τὸ ἔργο ἡ τεχνικὴ πού εἶναι τὰ δέματα σ' ὅλο τὸ χέρι, π' ἀρχίζει ἀπ' τὰ θεμέλια ὡς τὴ σκεπή. Λεῖπει αὐτὴ ἡ ὀργανικὴ ἐνότητα τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς μορφῆς. Χωρὶς αὐτὴ τὴν τεχνικὴ ἰκανότητα ἡ ἐσωτερικὴ φλόγα τοῦ ποιητῆ δὲν μπορεῖ νὰ πάρει σάρκα καὶ κόκαλα, ἐκφραση. Εἶναι ἡ πείρα τῆς ζωῆς πού θὰ τὸν ὀδηγήσει στὴν ἔννεχνη τελειότητα. Αὐτὴ τὴν πείρα σπάνια τὴ βλέπει κανεὶς σ' ὅλο τὸ Σικελιανικὸ ἔργο, θαυτὰ κάπως στὰ τελευταῖα τοῦ ποιήματα πού κατὰ τὴ γνώμη μας ξεφεύγουν ἀπ' τὸν ἀληθινὸ τους λυρικό σκοπὸ καὶ γίνονται ξεροὶ γι' ἄγρονη φιλολογία-θεματογραφία, καθάρια ἐπιτήδευση.

Δὲ χρειάζεται νὰ γράψουμε περισσότερα.* Καὶ γιὰ νὰ ξεκαθαρίσει ἡ γενιά μας μιὰ γιὰ πάντα τὴ στάση της καὶ τὴ θέση της ἀπέναντι σὲ μιὰ τέτλια «φουσκωμένη ποίηση ἀερωβατικὴ» εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειώσουμε: πῶς ποτὲ δὲν ἀναγνωρίσαμε στὸ πρόσωπό του τὸν δαηγὸ καὶ τὸ δάσκαλο, κι οὔτε κ' αὐτὸ μεγάλο τὸν ποιητῆ.

Οἱ δρόμοι μας εἶναι ὀλότρελα ἀντίθετοι, εὐτυχῶς δὲν εἶναι παράλληλοι, δηλαδὴ δρόμοι πού φέρνουν στὴν «οὐτοπία». Κι ὅσοι ἀπὸ τὴν ἐπίσημη αὐτὴ δήλωσή μας ἀποτολήσουν τὰ ζαγάφια του νὰ τὰ βάλουν μαζί μας. Ζαγάφια ἐννοῶ ἐκείνους πού σινηθίζουν ἀναντρε νὰ ξεσκονίζονται τὸν ἀνθρώπο καὶ νὰ τονε λιβανίζουν. Καὶ πού τὰ ξεπολάει νὰ δαγκώσουν κανά ἀνυπόφορο διαβάτη.

Ἐμεῖς εἴμαστε ἔτοιμοι κ' ὀπλισμένοι σὰν ἀστακοὶ νὰ δεχτοῦμε τὴν ὀμαδική τους ἐπίθεση. Νὰ τὰ σαλαγίσουμε μακριά. Ἐχομε ἔτοιμα τὰ φουσελίκια μας νὰ τὰ ἀδειά-

* Ἐλπίζουμε σύντομα νὰ ἐπανέρθουμε μὲ μιὰ πλατύτερη μελέτη γιὰ τὸ ἔργο, κ' ὄχι μόνο αὐτοῦ, ἀλλὰ ὄλων τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων πού θεωροῦνται οἱ μεγαλύτεροι καὶ πού κατὰ τὴ γνώμη μας ἀντιπροσωπεύουν τὴν παρακμὴ.

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΙ ΘΛΙΒΕΡΗ

Τὰ «Εὐβοϊκὰ Γράμματα»—πού μέσα στὴ κοσμοϊστορικὴ πολεμικὴ σαχάρα, πού ζοῦμε τώρα τέσσαρα χρόνια, κάμανε (πρὸ 21)2 χρόνων τὴν ἐμφάνισί τους καὶ κατόρθωσαν νὰ διατηρήσουν ἢ ἐκδοσι τους, σκληρὰ ἀγωνιζόμενα, βρίσκονται στὴ συσάρεστη θέσι νὰ κάμουν μιὰ θλιβερὴ διαπίστωση: Ἀπὸ 300 συνδρομητῆς τῆς πόλεως Χαλκίδος τοῦ τελευταίου τριμήνου (Ἀπρίλιος, Μάιος, Ἰούλιος) οἱ 146 μᾶς ἐπέστρεψαν τὶς ἀποδείξεις συνδρομῶν ἀπλήρωτες.

Ἐλεγε τώρα νὰ μάθετε καὶ τὸ ποσὸν τῆς πάρα πάνω τριμήνου συνδρομῆς; 50 000 δραχμῆς. Τόσα δηλαδὴ ὅσα θὰ ἐχρειάζοντο οἱ μὴ πληρώσαντες συνδρομητῆς γιὰ ν' ἀγοράσουν τὸ μισὸ (ἀπο ὅσον ἔλαβαν) ἔντυπο χαρτί γιὰ διπλωμα.

Γιὰ τὴν ὑπαιθρο τῆς Εὐβοίας προτιμοῦμε νὰ μὴ μιλήσουμε καθόλου.

Θὰ ἠθέλαμε μονάχα νὰ προσθέσουμε πῶς καὶ ὁ Δῆμος Χαλκιδέων, πρὸς τὸν ὁποῖο τὰ «Εὐβοϊκὰ Γράμματα» ὑπέβαλαν μιὰν αἴτηση κ' ἐζήτησαν «μὴν ἐφ' ἀπαξ ἀνάλογο ἐπιχορηγήσιν ἢ μιαν γενναίαν κατὰ τρίμηνον συνδρομὴν» γιὰ νὰ μπορέσουν ν' ἀνταπεξέλθουν στὰ ἐκδοτικά τους ἔξοδα, ἐκώφευσεν.

Τὰ πάρα πάνω δὲν ἔχουν καθόλου τὴν ἔννοια παραπύου. Θὰ ἦσαν, βέβαια, πολὺ παράλογο νὰ θέλαμε νὰ μᾶς ἐνισχύσουν Ὀργανισμοὶ κ' ἄτομα, πού (καθὼς διαπιστώνεται) δὲν νοιώθουν τίποτα ἀπὸ τοὺς πνευματικὸς μας ἀγῶνες. Ἀπλῶς σημειώνονται ἐδῶ γιὰ τὴν ἱστορία.

ΤΟ ΝΕΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Τῆς «ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ»,

Γενομένου ἀρχαιρεσιῶν, τὸ νέον 7μελὲς Δ. Συμβούλιον τῆς «Πανκῆς Ἐνώσεως Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν», ἐξελέγη, κατὰ σειράν ἐπιτυχίας, ὡς ἐξῆς: 1) Ἰω. Παπαγρηγορίου, 2) Γ. Κελεπούρης, 3) Ν. Παπαγεωργόπουλος, 4) Ναπ. Ξανθοῦλης, 5) Ἀνδρ. Ζῶντος, 6) Κατίνα Σταϊκίδου, 7) Γ. Σκούρας.

Τὸ νέον Δ. Συμβούλιον συνελθὼν τὴν ἐπομένην τῆς ἐκλογῆς του καθήρτισε τὸ Προεδρεῖον του ἔτσι: Γ. Κελεπούρης, πρόεδρος, Ἰω. Παπαγρηγορίου, ἀντιπρόεδρος, Γ. Σκούρας, γεν. γραμματεὺς, Ν. Παπαγεωργόπουλος, ταμίης, καὶ Α. Ζῶντος, Κατίνα Σταϊκίδου, Ναπ. Ξανθοῦλης, σύμβουλοι.

Ἡδὴ τὸ νέον Συμβούλιον φροντίζει διὰ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης, ἐπιληφθὲν καὶ τῆς ὀργανώσεως σειράς διαλέξεων καὶ μουσικῆς ἑορτῆς.

Ἀλληλογραφία

Κον Α. Πρωτοκόλλου, Βόλου. Σᾶς εὐχαριστοῦμε θερμὰ γιὰ ὅλα. Τὸ «ἄτες» σας καλὸ. Μᾶς ἦρθε, ὁμῶς, ἀργὰ καὶ θὰ μπῆ, ὅπως δῆποτε, στὸ φύλλο τ' Αὐγούστου.

Ὁ φίλος ποιητῆς κ. Κωστῆς Κοκόροβιτς, μᾶς ἀπέστειλε μακρὰν ἐπιστολὴν σχετικῶς μὲ τὴ δημοσιευθεῖσα κριτικὴ τοῦ βιβλίου του, ἀπὸ τὸ συνεργάτη μας κ. Θῶμο Ξαφᾶ. Ἀπὸ ἔλλειψι χώρου θὰ τὴ δημοσιεύσουμε στὸ προσεχὲς φύλλο μὲ τὴν σχετικὴν ἀπάντησιν τοῦ κριτικοῦ μας.

Ἐλάβαμε—κ' εὐχαριστοῦμε τοὺς ἀποστολεῖς των—τὶς πάρα κάτω συνδρομῆς:

Ἀθηνῶν: κ. κ. «Κηρύκος καὶ Ἀλεξᾶτος» δραχμᾶς 1.500.000, Φοῖβος Δέλφης 300.000, Σωκρ. Π. Γρηγοριάδης 240.000, Α. Λεκόπουλος 300.000, Πάνος Πρωτόπαπης 600.000.

Ἐπαρχιδῶν: Ἰω. Φρεψιάδης, Ἐφορος Ἀρχαιοτήτων Ἐθῶν, δραχ. 600.000, Α. Πορτοκόλλου, Δ. Τσακνίκας, Α. Δούρας (Βόλου) ἀνά 300.000.

Χαλκίδος: Δνὶς Γιῶτα Παπαγεωργίου δρ. 1.000.000.

σοῦμε ἀπάνω τους καὶ νὰ τὰ κάνουμε κόσκινο.

Ναί, ἡ δική μας γενιά δὲν ἀναγνωρίζει τὸν ποιητῆ τους. Τίμα κ' ἀνδρικὴ στάση.

Τὶ φταῖμε εἰεῖς ἀν πῆγε μόνος του τὸ χεῖσμα καὶ πάτησε ἐξυλόλυτος ὁ νέος Ὀυφέας σ' ἀγκάθια. Ποιὸς φταίει ἀν ἐπιμένει ἀκόμα στὸ σκουριασμένο δόγμα τῆς ἐπιστροφῆς;